

Når geologien profileres

- erfaringer fra Storstrøms Amt

Henrik Fougst og Søren Olesen, Storstrøms Amt

Bevaring af geologiske profiler stiller en række krav om forberedelser. Storstrøms Amt har længe holdt øje med bevaringsværdige profiler, og derfor sidder amtet med vigtige erfaringer. For eksempel skal fredningen starte, før profilet er fundet.

Som geologer er vi alle fascinerede af de strukturer, sten og fossiler, der blotlægges i forbindelse med råstofindvinding. Nogle af os ser på profiler i råstofgrave i forbindelse med årlige ekskursioner, mens andre har en mere eller mindre sporadisk adgang til dette kig ind i undergrunden og dermed de processer, der har dannet landskabet.

Amtets tilsynsmyndigheder har, sammen med de mennesker der dagligt færdes i gravene, det privilegium at kunne følge med i den kontinuerte blotlægning. Med dette privilegium følger en moralsk forpligtelse til at sikre, at andre interesserede samt eftertiden kan få mulighed for at nyde profilerne. Hvad enten man vil studere processer eller blot forundres over naturens sindrighed.

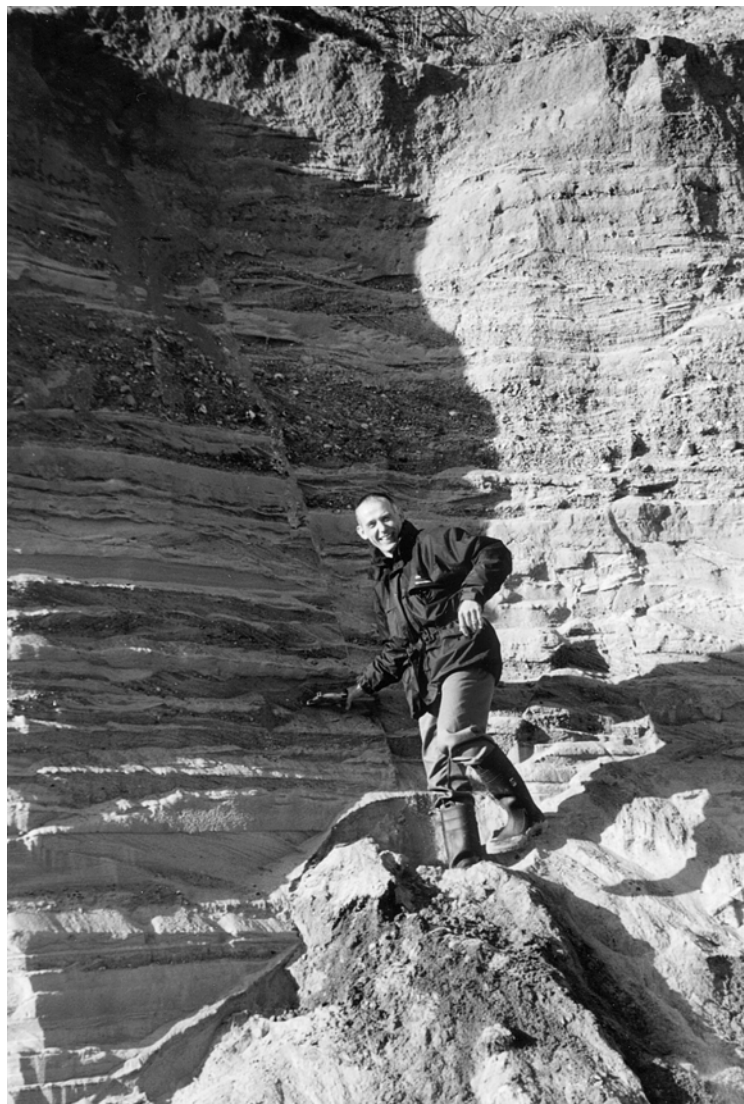
I Storstrøms Amt har vi gennem adskillige år været opmærksomme på, at profiler skulle søges bevaret i forbindelse med efterbehandlingen af råstofgrave. Dermed har amtet brudt med de gamle ideer om, at efterbehandling nærmest per automatik skal tjene landbrugsformål eller naturgenopretning.

Vilkår i gravetilladelsen

Første skridt til sikring af geologiske profiler ligger allerede i sagsbehandlingen i forbindelse med, at gravetilladelsen gives. Ejer og indvinder skal drages ind i diskussionen om arealets anvendelse efter endt råstofindvinding. Interesserne er mange. Er der fredskov på området, skal der typisk være skov igen efter endt indvinding. Er der landbrug, vil man søge at retablere området til landbrugsformål. Med den stigende anvendelse af råstofindvinding under grundvandsspejlet øges hyppigheden af sager, hvor efterbehandlingen sigter mod etablering af søer og andre tilsvarende områder.

Heldigvis er der ingen af de nævnte efterbehandlingstyper, der strider imod

Aktive grave giver mange informationer. Når vandretning og tolkningsmodeller evalueres, er det vigtigt med information i 3D.

etableringen af et geologisk profil. En stejlvæg kan sagtens stå ned til en sø eller være indbygges i et skov- eller landbrugsområde. Det kræver blot omtanke.

Indvinderen af råstofferne er oftest mest interesseret i, at forekomsten skal udnyttes optimalt. Dette forekommer at være i strid med et ønske om et attraktivt geologisk profil, men sådan er det ikke nødvendigvis. Ofte er der nemlig bindinger på arealerne, der umuliggør en total udnyttelse. Det kan eksempelvis være en vej, der ikke må graves væk, en beskyttelseslinie fra et fortidsminde eller kontakt med en beskyttet naturtype. Mulighederne er mange.

Mindstekrav

Når det først er besluttet, at et geologisk profil skal søges etableret, er det vigtigt at sikre de mest basale ting. Adgangsvejen skal efterlades åben, så det er let for offentligheden at få adgang. Og hvis det er muligt, skal der afsættes areal til parkeringsplads.

Profilerne skal etableres, så senere nedskridning ikke løber uden for det tilladte graveareal. Det vil sige, at der skal være god afstand fra profilets top til nærmeste skel.

I Storstrøms Amt har vi efterhånden rutinemæssigt set efter mulighederne for et

geologisk profil og drøftet dem med indvinder. Som regel kommer der et vilkår med i deklARATIONEN til tilladelsen, der lyder noget i retning af: *Efter nærmere aftale med tilsynet kan efterlades siltholdige skræntpartier som yngleplads for digesvaler samt geologiske demonstrationsprofiler.*

I et tilfælde med mere konkrete drøftelser er der til teksten tilføjet: *Hvis der aftales bevaret et geologisk demonstrationsprofil, skal der samtidig aftales en plan for vedligeholdelsen af profilet – herunder oprensning efter behov.*

En deklARATION tinglyses på de pågældende matrikelnumre, og dermed sikres aftalen, selv om ejendommen skifter ejer. Når formuleringen i deklARATIONERNE er så relativt vag, skyldes det blandt andet, at ansøger jo har indsigelsesret. Det er vores holdning, at god dialog i længden fører til et bedre resultat end restriktive vilkår. Her ved mindskes også risikoen for klagesager.

Genstridig geologi

Ved udvælgelsen af geologiske profiler bør det vurderes, om geologien i det hele taget kan bevares. I GeologiskNyt 3/2000 beretter tidligere amtsgeolog Arne Mogensen om et forsøg på at bevare et spændende geologisk profil i Rettestrup Plantage i Sydsjælland. Trods velvilje fra indvinder og tilsagn om hjælp til at rense op fra Næstved Amatørgeologiske forening stod det snart klart, at planerne måtte skrottes. Årsagen var, at sedimenterne konstant skred sammen og dermed ødelagde profilet.

I andre grusgrave i Storstrøms Amt, hvor man har ønsket at bevare geologiske lokaliteter, er man stødt på de samme problemer. Sand- og grusprofiler er ikke særlig nemme at bevare. I skrivende stund ved vi ikke præcis, hvordan et grusgravprofil sikres for en længere periode. Vi føler, at konstant oprensning ikke er den ideelle løsning – om end den er oplagt i gamle grusgravområder, hvor der stadig indvindes.

Vi har ikke opgivet at bevare geologiske profiler fra råstofgrave, men vi er begyndt at se efter andre måder at sikre den geologiske information på.

Katalog over profiler

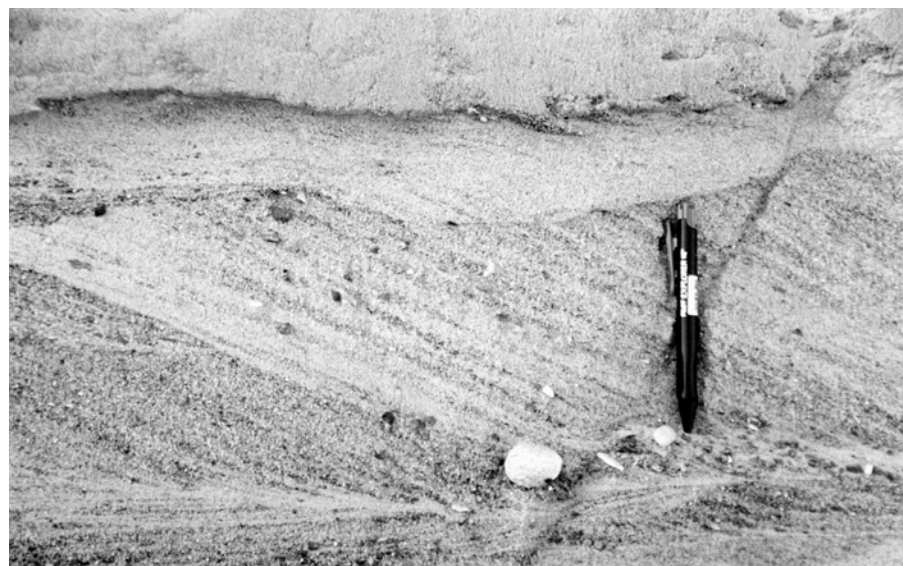
I et forsøg på at klarlægge de geologiske interesseområder har amtet produceret en rapport med beskrivelse af 20 lokaliteter. Nogle af lokaliteterne er kystklinter, andre er landskabsformer, mens en ikke ubetydelig del er grusgravlokaliteter. Til hver lokalitet hører et forslag til en plejeplan, og i samarbejde med amtets Natur- og Plankontor skal det i den kommende tid besluttes, hvilke lokaliteter der skal gøres en særlig indsats for. Til disse heldige lokaliteter vil der blive udarbejdet skilte med informationsmateriale.

Adoptér et profil

For den hyppige gæst i en grusgrav står det imidlertid lysende klart, at gravemaskinerne dag for dag fjerner vigtig geo-

logisk information. Er lagene først én gang gravet væk, kommer de ikke igen. Og indtryk fra profilets flade 2 dimensioner er ikke nødvendigvis de samme, som der efterlades af en aktiv grusgrav i 3 rumlige dimensioner.

Vi ligger derfor i overvejelser om at arrangere en "Adoptér et profil"-kampagne. Meningen er at give en interesseret lægmand en indledende instruktion, et par ruller film og en skitseblok. Lægmanden skal nu løbende følge med i udviklingen i grusgraven. Eksempelvis kan han besøge grusgraven hver fjortende dag og tage fotografier i givne retninger. Med skitser kan indtrykkene ridses tydeligt op. Det er vores opfattelse, at amatørgeologer på denne måde vil kunne indsamle uvurderlig geologisk information uden, at det bliver dyrt for amtets slunkne konti. Dokumentationen kan så opbevares af amtet og udlånes her fra. ■

Hvis snittet er rigtigt, kan den rigtige vinkel på forsættende måles, og informationer om aflejringsmiljøet uddrages.

Vi borer over hele landet..!

- Kerneboringer
- Hulsneglsboringer
- Højslevboring
- Tørboring
- Luftskeyleboring
- Skyeleboring

- ring og hør nærmere...

PC
POUL CHRISTIANSEN A/S
Brøndborer- & Ingeniørfirma
7840 Højslev
Tlf. 97 53 52 22

100 år

- din sikkerhed for erfaring og kompetence...